

Färg på tapeten

En studie om färg med inriktning på tapeter för
terapiutrymmen och sjukvård.

Annelie Sundfors

Antal tryck: 3

Papper: Munken lynx

Typsnitt: Freehand521 BT, Times New Roman

Layoutprogram: InDesign

Tryck: Forsbergs, Jakobstad

2016 © Annelie Sundfors

Färg på tapeten

Annelie Sundfors

Examensarbete för Formgivare (YH)- examen
Utbildningsprogrammet i formgivning
Åbo 2016

Abstrakt

Examensarbete

Författare: Annelie Sundfors

Utbildningsprogram och ort: Formgivning, Åbo

Inriktning/alternativ/Fördjupning: Möbelformgivning

Handledare: Tommy Nyman

Titel: Färg på tapeten

Datum: Våren 2016 Sidantal: 35 Bilagor: 1

Det här är ett arbete baserat på forskning av färg och hur det påverkar människors känslotämning. Påverkar färg människan överhuvudtaget? Hur påverkar färger människan i så fall? Vilka egenskaper har olika färger? Jag kommer att ingående söka svar på frågor som dessa och utifrån den kunskap jag fått kommer jag att göra tapeter lämpliga inom sjukvård, där man fokuserat på terapiutrymmen och väntrum. Genom kvalitativa intervjuer redogörs för vad färger betyder för olika personer. Baserat på teoretiska antaganden och de kvalitativa intervjuerna om färg, ger jag mig in på en designprocess av tapeter som är relativt ny för mig. Målet är att tapeterna ska ha en lugnande effekt på patienter i annars kanske inte så bekväma utrymmen.

Språk: Svenska

Nyckelord: Formgivning, Tapeter, Färg, Sjukvård

Abstract

Batchelor's Thesis

Author: Annelie Sundfors

Degree Programme: Design, Turku

Specialization: Furniture Design

Supervisors: Tommy Nyman

Title: Färg på tapeten

Date: Spring 2016   Number of pages: 35   Appendices: 1

This thesis is based on research on colors and their effects on human emotions. Do colors affect humans, and if they do, how? What characteristics do different colors have? I have studied the above mentioned questions. Based on the knowledge I gained, I designed wallpapers for the healthcare industry and more specifically for waiting rooms and therapeutic interiors. Through interviews I found out what a specific color means to different people. Based on the theoretical assumptions and the qualitative interviews about colors, I put myself into a wallpaper designing process that was relatively new to me. The goal with the design of the wallpaper is that it will have a calming effect on patients in maybe otherwise not so comfortable environments.

Language: Swedish   Key words: Design, Wallpapers, Color, Healthcare

Innehåll

1. Inledning	1
2. Syfte och mål	
3. Färger och människan	2
4. Färger påverkar	4
4.1 Rött	
4.2 Blått och andra färger	5
4.3 Kroppen reagerar	
5. Ljus och färg	7
6. Användning av färg	8
6.1 Ljusbehandling	
6.2 Färg i vården	10
6.3 Samtal med Ann-Sofie Silvennoinen	
7. Betydelser och kombinationer	11
8. Mönster och form	12
8.1 Symmetri	
8.2 Komposition och form	
9. Färg och form på vägg	14
9.1 Forskningsmetod	
9.2 Kvalitativ intervju	
10. Moodboard	17
11. En serie tapeter	18
12. Tapet 1	22
13. Tapet 2	26
14. Tapet 3	30
15. Sammanfattning och diskussion	33
Källor	34
Bilagor	
Bilaga 1. Intervjufrågor	

1 Inledning

”Färg på tapeten” är ett examensarbete där färg och sjukvård står i fokus. De här två ämnena kommer att föras samman i form av en kollektion tapeter. Genom att forska om färg kommer jag att formge tapeter med tillämpning för terapiutrymmen och väntrum inom vården. Jag utmanar mig själv med att ta mig an mönsterformgivning och rapportering på allvar för första gången. Valet av att göra tapeter för sjukvården etc. var helt baserat på egna intressen och erfarenheter. Med tapeterna vill jag bidra med en bekvämare miljö och få patienter att känna mera hemtrevnad och en trygghet. Målet är att komma ifrån den sterila känslan som sjukvården ofta bidrar med och få en naturligare relation till dessa miljöer.

2 Syfte & mål

Målet med det här projektet är att göra en kollektion tapeter baserad på forskning utav färg och hur det påverkar människan. Utgående från detta kommer jag att experimentera med färger och former. Slutresultatet ska rikta sig till offentliga utrymmen med inriktning på sjukvård. Med det här arbetet vill jag lära mig hur färger fungerar, vilka färg-

er kan användas för vilket ändamål? Jag kommer att tillämpa det i form av tapeter för terapiutrymmen och möjligtvis andra sjukhusutrymmen t.ex. väntrum. Med tapeterna vill jag att patienter ska få en lugnare och bekvämare sinnesstämning. Psyket hos människan är mycket intressant och därför vill jag lära mig mera om hur i det här fallet färger påverkar oss människor. Hur använder man sig av färger överlag i samhället? Vilka färger fungerar lugnande? Vilka färger skapar tillit? Helt enkelt, vad gör vilka färger. Hur kan jag tillämpa färger på ett sätt som kan hjälpa t.ex. patienter att hitta en bra sinnesstämning i ett rum? Jag kommer att forska och göra kvalitativ intervju med en handfull människor i olika åldrar och med olika intressen. Sedan Därefter utformar jag en tapetkollektion utgående från det som jag har lärt mig och upptäckt. Jag kommer att formge tapeter med fokus på terapiutrymmen, men som även ska kunna lämpa sig för andra vårdutrymmen.

3 *Färger och människan*

Att färg påverkar människans personliga tidsuppfattning har det forskats inom en del. Det har menats att de varma färgerna så som: röd, gul och orange skulle ha en aktiverande inverkan på människan. Detta betyder alltså att de skulle ge en uppfattning om att tiden skulle gå fortare än vad den i själva verket gör. Påståenden om att det skulle vara tvärtom har också förekommit. De mera lugnande färgerna är blått, grönt och lila.

I kliniska arbeten har man använt sig av dessa påstådda kunskaper genom att använda färger på patienter som lider av depression i ett stimulerande och lugnande syfte till patienter med aggressioner och ångslighet. Genom ett flertal färgexperiment under årens gång har man kunnat hitta samband mellan färg och aktivering. I en undersökning man gjorde försökte man komma underfund med om varma och kalla färger påverkar i ett rum. Man gick tillväga genom att ha två olika rum, det ena färgat i orangeröda toner det andra rummet var färgat i blågröna toner. Utöver detta var rummen lika i både möblering och en rumstemperatur på 22 grader C. Personerna som testades befann sig i rummen två och en halv timme med en veckas mellanrum. Försökspersonerna fick uppskatta en temperatur som de trodde att de vistades i.

Under vistelsen i rummet så fick de i uppgift att skriva ner upplevelsen och färgsättningen i rummet i form av en uppsats. Samtidigt mättes också hjärtrytmen och hjärnans aktivitet.

Resultatet från experimentet var att även om den röda färgen upplevdes som varm och den blåa färgen som kall så tycktes det inte påverka den personliga temperaturbedömningen. Det kan konstateras att färger inte verkar ha någon klar inverkan på den personliga upplevelsen varken i långa eller korta perioder av exponering.

När det kommer till nervsystemet och färger, så kunde man utnyttja den röda färgen genom att stimulera människor med en monoton och tråkig arbetsmiljö. Sen igen kunde man använda kalla färger till att få en bättre mental aktivering. (Bergström, 2007 s.47-49) I en annan undersökning som utfördes på 90-talet, så visade man vid den miljöpsykologiska avdelningen vid LTH Arkitektur, att rumsfärger har en betydlig påverkan på det centrala och autonoma nervsystemet. Ett kallt färgat rum hade en avslappnande effekt, till skillnad från att befinna sig i ett rum med en varm färg vilket resulterade i en aktivering av det centrala nervsystemet. Men även av färg kan överstimulering ske,

vilket kan ge en försvarsreaktion i det autonoma nervsystemet.

Ytterligare undersökning gjordes för att se hur dessa effekter kunde påverka arbetsmiljöer. Även här använde man sig utav två rum varvid ett rum hade varma färger och det andra kalla färger. Det kalla rummet, d.v.s. det blåa rummet, hade man som tanke att använda till att förbättra en intressant och kreativ arbetsuppgift. Där förväntades färgen ha en lugnande effekt. Det rödfärgade rummet eller det varma rummet var förväntat att stimulera monotona arbetsuppgifter. Premissen var att människor kan reagera helt olika beroende på förutsättningar. Olika arbetsuppgifter kan fordra olika stimuleringar och färgsättningar. Utförandet av arbetsuppgifter som är mindre stimulerande kan kräva en arbetsmiljö som verkar stimulerande medan kreativa och fängslande arbetsuppgifter inte är i samma behov av en stimulerande miljö runt omkring. Detta testade man i dessa olikfärgade rum. I båda rummen utfördes undersökningen om hur färgerna påverkade arbetsuppgifterna som testpersonerna fick. Det rörde sig om datorarbete som innefattade korrekturläsning och uppsatsskrivning. Man hittade ingen direkt skillnad på arbetsprestationen mellan personerna som hade vistats i blått respektive rött rum. Färgerna verkade inte påverka något märk-

bart på arbetsuppgifterna. Däremot visade det sig att personernas sinnesstämning hade en större inverkan på hur de påverkades utav färgen. De testpersoner som mådde dåligt vid undersökningen var mer mottagliga för rummets färg än de som var mera stabila. Detta kunde märkas på att personer i det röda rummet gjorde arbetsuppgifter med en ökad kvantitet men minskad kvalitet. För personer med bättre mående visade det ett mera jämnt resultat vare sig de hade befunnit sig i det röda eller det blåa rummet. För de personer med ett sämre mående kunde det röda rummet upplevas som stressande. Medan undersökningen också visade att det röda rummet uppfattades som mera trivsamt än det blåa rummet och det hade också förmågan att ge ett mera positivt stämningsläge. Denna undersökning är därför svår att tolka och den visar på att det inte är så enkelt som man kanske tror när det kommer till färg och dess påverkan. Om man tittar på ett offentligt utrymme, t.ex. en arbetsplats där det rör sig om så många olika individer, så måste man hitta den rätta balansen mellan lugnande färger och mera kraftiga färger. En harmonisk bakgrund med inslag av färgstarka detaljer är kanske det optimala. (Bergström, 2007, s.47-49)

4 Färger påverkar

Kroppen är alltså bra på att ge en reaktion i samband med exponering, Beroende på vilka färger som det rör sig om så reagerar kroppen olika. Rött och blått är två färger som är tacksamma att testa i hur kroppen reagerar. Eftersom de är motsatspar så ger de väldigt olika reaktioner. Här följer en lite mera specifik beskrivning av de olika egenskaperna för rött och blått och lite andra färger som också påverkar människan mer eller mindre.

4.1 Rött

Rött och infrarött ger oss en känsla av värme när ljus absorberas av hemoglobinet i de röda blodkropparna. Belysning av rött ljus aktiverar den allmänna försvarsberedskapen hos kroppen och höjer blodsockerhalten. Rött ljus ökar även blodtrycket samt andningstakten. Samtidigt aktiveras den sympatiska grenen av det autonoma nervsystemet, som styr kamp och flykt instinkter genom att stimulera binjuremärgen, och på så sätt få en ökad adrenalinavsöndring. Färgforskaren Lars Sivik talar om hastigheten hos motoriska responser är i genomsnitt 12 procent högre vid röd belysning än vid vitt normalljus. Dessa beteenden som uppstår tillsammans med den röda färgen har de alla en sak gemensamt: Flykt

och kamp respons. Snabba reflexer och aggressiv energi höjder överlevnadsförmågan i outvecklade hotfulla situationer som troligtvis har sitt ursprung i urgamla reflexer.

Förut var nämligen människan inlärdd att rött betydde blod, som i sin tur betydde livsfara. Därför sitter dessa instinkter ännu kvar. Som exempel, stimuleras handtrycksspänning starkast av rött ljus. Om den röda färgen sedan börjar skifta i andra färger som orange, gult, grönt och blått så försvagas styrkan i händerna. Men också ögat reagerar på färgen, Syncentrum i hjärnans cortex aktiveras starkt och antalet blinkningar ökar. Rött ljus kräver en tid på 0,02 sekunder för att uppfattas samtidigt som blått ljus kräver 0,06 sekunder för att uppfattas. Alltså, uppfattas rött tre gånger snabbare än blått. (Ryberg, 1999. s.65-67).

4.2 *Blått och andra färger*

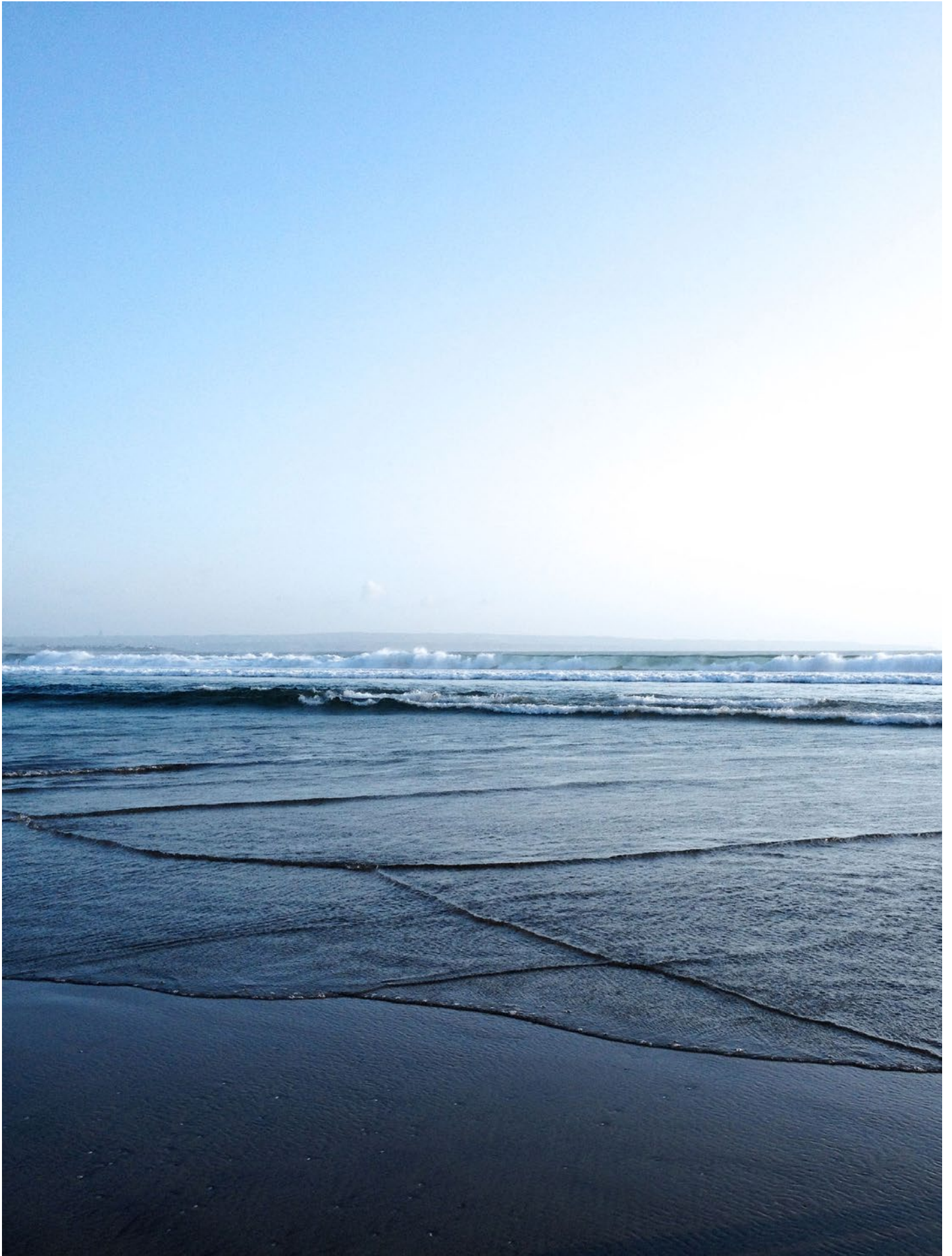
När man då tar en titt på den blåa färgen och jämför den med en röda, så kan man säga att deras effekter på människan är helt motsatta varandra. Blått gör nämligen att binjurebarken börjar utsöndra cortison. Blodtrycket sjunker, pulsen blir lägre och adrenalin produktionen avtar. Det i sin tur medför lugnande, ångestdämpande och en rogivande inverkan. Det parasympatiska nervsystemet, alltså det system som styr vila och matspjälkning aktiveras.

Blå belysning gör också att muskel responserna blir långsammare. Det gör att personen ifråga blir mera noggranna. Den lugnande och sövande egenskapen kommer i och med att den blåa färgen gynnar syresättningen av kroppsvävnader, samtidigt som det sänker hormonaktiviteten. Rött och blått är de två färger som vi ser som mest tydliga när det kommer till hur de påverkar människan. Men också andra färger har blivit testade. Tyske konstprofessorn Johannes Itten sysslade mycket med detta. Som exempel har ett varmt orange färgljus en cirkulations befrämjande egenskap. Då igen om man tar en titt på turkos så kyler den ner och fungerar tvärt emot på blodcirkulationen, alltså hämmar den. Grönt ljus däremot verkar vara en ganska neutral färg vad gäller påverkan hos människan. Den inverkar inte på Skelettmuskulerna avsevärt, vark-

en aktivt eller passivt. Gult ljus har och andra sidan den effekten att vara mentalt stimulerande och höja vakenhetsnivån. Det gör att den här färgen rekommenderas när man inreder klassrum och bibliotek. (Ryberg, 1999. s.67-69).

4.3 *Kroppen reagerar psykiskt*

Igen kommer färgerna rött och blått upp som två färger som har en stark påverkan, men i det här sammanhanget så påverkar dessa färger även hur vi uppfattar tid och rum. Om ett föremål exempelvis blir belyst med rött ljus, så kan de upplevas som onormalt stora och tunga. Även tiden kan kännas att gå fort. Detta för att pulsen och muskelspänningen ökar i rött ljus. Om man håller i ett föremål och uppskattar vikten av det, är det egentligen muskelspänningen i armen som ger resultatet för det. Så när muskelspänningen ökar tolkar man som att föremålet är tyngre än vad det i själva verket är. Detta syns också i tidsbedömning. För en personlig tidsbedömning används hjärtat. När pulsen ökar känns det som att tiden skulle gå snabbare. Röda ytor kan även kännas närliggande för betraktaren, detta för att rött ljus fokuseras bakom näthinnan. För att uppväga detta så vill ögat flytta fram

5 Ljus & färg

den inre bilden. Därför uppfattar vi röda föremål att befinna sig närmare än vad de i verkligheten är. Det är inte bara den röda färgen som har en stark inverkan på sinnesintrycken, också den blåa färgen har en märkbar påverkan. Till skillnad från rött så har blått den egenskapen att förminska och göra föremål lätta. Som förut upptaget i texten så verkar blått fysiskt som avslappnande för muskler och hjärta. Blåmålade ytor ger en upplevelse av distans och ett blåmålat rum ger känslan av rymlighet. Men också andra färger påverkar, och för att få en noggrann och målmedveten effekt så är grön den färg som lämpar sig bäst. Grönt är känt för att slappna av ögonen, speciellt en mörk djupgrön nyans. Därför ses den ofta i situationer där koncentration spelar stor roll. Operationssalar, biljardbord, pingisbord, pokerbord och olika typer av solskyddande glas är några exempel på var man kan hitta den gröna färgen. (Ryberg, 1999. s.70-72).

Färgperception är en upplevelse av det som kallas färg. Men för att vi över huvud taget ska kunna uppleva färg så måste det finnas ljus. Vårt nervsystem är det som egentligen omvandlar ljusstrålar som reflekteras på föremål till färg. Det påverkas av olika våglängder av den elektromagnetiska strålningen som är ca.400-700 nm (nanometer). Detta är grunden till att vi ser färg. Ljusstrålarna har dock ingen färg i sig själva, inte ens fast de reflekterar i föremål som upplevs färgade. Föremål har också en förmåga att välja ut reflektioner av ljus och det gör att vårt nervsystem gör så att vi upplever olika färger.

För att förstå detta lite bättre, så finns det två olika företeelser som kan förklara det.

Färgkontrast är den första som man kan förklara på det viset att om man har två precis lika -färgade papper men om dessa läggs ovanpå två olikfärgade bakgrunder och samma ljussättning på båda pappren så kommer de att uppfattas olikfärgade. Det andra fenomenet är färgkonstans. Det betyder att även om man ändrar färg på belysningen och då också ljuset som objektet reflekterar, så upplevs det inte att själva objektet skulle ändra färg. (Bergström, S.2016)

◀ Bild 1. En blå himmel och ett blått hav upplevs ofta som avslappnande.

6 *Användning av färg*

Redan under det gamla riket i Egypten 2500 f.Kr. så har man fått de första upplysningarna av användning utav färgterapi. Annan information om tidig färgterapi kommer också från den indiska vediska traditionen, detta troligtvis runt 2000-talet f.Kr. Under det gamla riket i Egypten hade de grupper med små rum mot söder som var målade i olika färger. Dessa rum användes i terapeutiskt eller rituellt syfte. Solen reflekterade mot väggarna och skapade en psyko-medicinsk påverkan. I Indien använde man sig av en annan metod, nämligen ädelstenar, som man placerade på den sjuka. Detta skedde utomhus i solen med personen i fråga liggandes på rygg. Det fokuserades på de sjuka områdena med det färgade ljus som skapades av ädelstenarna. Det som kanske var nackdelen med denna metod var att den var väldigt dyr. Så det riktade sig mera till de välbärgade inom hov och tempel. Om man tar en titt på när färgbehandling kom till den västerländska världen så var det Avicenna under 900-talet som det sågs först hos. Han var en filosof och medicus i den arabiska världen. Patienter sattes i ett litet rum med fönster av utbytbara glasskivor. Han talar också om att deprimerade personer skulle undvika blått och personer som ofta blödde näsblod inte skulle sättas i rött. Att framstäl-

la kulört platt glas hade man ingen kunskap om i västvärlden ännu på den tiden. I Asien däremot så hade man den kunskapen. Det var en av Asiens största exportvara. Senare kom det färgade glasets framstående användningsområde att vara i katedralfönster. (Ryberg, 1999. s.82-83).

6.1 *Ljusbehandling*

Det finns olika typer av behandlingar och färgljus, som alla har olika egenskaper. Blått ljus används i dagens läge för att bota spädbarn med gulsot. Det räcker med bara några dygn av bestrålning för att barnet ska bli friskt.

Annan behandling kan man få med rött ljus samt infra rött ljus, men de har två skilda egenskaper. Rött ljus är bra för att torka ut vätskefyllda blåsor som förekommer vid t.ex. vattkoppor eller smittkoppor. Huden lämnas slät utan ärr. Det infraröda ljuset och andra sidan, går mera på djupet av muskelpartier och vävnader. Även fastän det kallas infrarött ljus så har strålningen ingen färg. Man använder den mycket inom sjukgymnastik och massage. Men om infraröd strålning överdoseras så kan det orsakagra starr.

Sedan finns det ultraviolett ljus dvs.

UV strålning. Den har visats hjälpa mot karies samt mot psoriasis. UV strålning har också en bakteriedödande effekt i och med att ljuset är kortvågigt. Även här kan strålningen överdoseras, vilket kan leda till hudcancer. Vitt ljus är mest använt inom den psykiatriska sektorn. Den har en egenskap att bota vinter depression. Genom att belysa patienten intensivt med det vita ljuset under mörka perioder av året, höjs kortisolhalten i hjärnan. Hormonet i sig själv reglerar vakenheten i kroppen och kräver ljus för att produceras. (Ryberg, 1999 s.77-80)

6.2 Färg i vården

När det kommer till forskning i av färger i vårdmiljö så har Helle Wijk, Institutionen för vård-vetenskap och hälsa, Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet, forskat i hur äldre människor uppfattar färg. Förmågan att uppfatta färger ger ingen tydlig förändring hos äldre personer. Inte ens när det rör sig om demens eller Alzheimers sjukdom. Det som dock förändras är synen, och då också förmågan att skilja på färger. Också när det kommer till att skilja mellan färger och nyanser så var röda och gula toner lättare än de gröna och blåa färgerna. Även

under minnes tester visas att färg var det starkaste stödet. Detta kan man därför utnyttja sig av genom att använda färger på ett sätt i vårdmiljöer för att ge den tryggaste och mest trivsamma miljön för patienterna. Samtidigt underlätta att ta sig fram och hitta rätt. Att använda sig av kontraster och tydliga färger kan underlätta på många plan genom att t.ex. lättare hitta en dörr eller liknande. Att helt enkelt visa vägen i form av färg. (Bergström, 2007 s.49-50)

6.3 Samtal med Ann-Sofie Silvennoinen

För att få en bättre uppfattning om hur inredning inom vården ser ut i dagsläget kontaktade jag personal och utvecklingschef på Åbolands sjukhus Ann-Sofie Silvennoinen. Enligt Silvennoinen (personlig kommunikation, 23.2.2016) så är vita väggar och grönt kakel en miljö inom sjukvården man har kommit ganska långt ifrån redan. Nuförtiden tar man i beaktande färg, material och ljud, hur patienten upplever det när de kommer till sjukhuset. I dagens läge använder man sig av starka färger när man inreder ett sjukhus. Allt från takmålningar till väggmålningar och varför inte då också tapeter säger Silvennoinen. Ett exempel är

7 *Betydelser och kombinationer*

när det planerades ett barnsjukhus i Helsingfors så använde man sig av mycket starka färger liksom i ett sjukhus i Tammerfors. Går man efter någon specifik färgskala när man planerar inredning till sjukhus? Nej, det kan vara allt från neonfärger till grått, gult, rött, man kan nog säga att hela färgskalan används. Det beror på lite hur mycket den som planerar vågar satsa på färg och även på den som betalar. Hur är det med rött, används det inom sjukvården? Det gör det, t.ex. i barnens väntrum där lek är i centrum, Då kan man bra ha en glad färg som röd men också andra starka färger. Är det något speciellt man ska tänka på inom inredning i sjukvården? Man ska tänka på att det antingen ska ha en uppiggande eller lugnande funktion. Det är också jätteviktigt att materialet är sådant som går att torka av och rengöra, septiskt och hygieniskt. De kraven är väldigt höga. Det ska kännas välkomnande och tryggt. Vad skulle man själv vilja se om man befinner sig i det rummet, kanske det som är vackert och behagligt. Man måste tänka på att det ska vara inspirerande, lugnande och det får inte vara provocerande. Människor är olika och det är viktigt att tänka på. Man ska sträva till att det ska vara stabilt och behagligt för patienterna.

En färg är nästan aldrig ensamstående, det finns oftast omringande färger så som bakgrunder etc. Men ändå tänker man oftast bara på enskilda färger när man talar om associationer och vad färger har för betydelse. Färgen på föremål är inte alltid likadan, just därför att bakgrunden och olika ljuskällor påverkar hur man uppfattar färgen. Färger är en så vanlig sak i det vardagliga livet att de flest inte tänker på det. Man funderar inte över hur man påverkas, och reflekterar kanske heller inte varför vissa saker i t.ex. reklamer känns så bra och hur färgvalen i dessa kan påverka oss. Allt vi ser är färgseende och ibland kanske vissa färger eller färg kombinationer väcker någon sorts reaktion i oss. Alla har olika relationer till färger beroende på vilket förhållande man har haft till dem under sin uppväxt o.s.v. Därför har man också favoritfärger och färger man avskyr. Färger har också olika betydelser när det kommer till olika världsdelar. Ett exempel på detta är en röd brudklänning, I delar av Asien tycker man att detta ger bruden tur. I västvärlden skulle detta vara en mera provocerande och mera syndig färg att bära. Här bär de flesta någon form av oskuldsfull vit brudklänning. Detta visar också hur vårt sätt att se på färger påverkas av inläring och kultur. (Bergström, 2007 s.41-45) (Rasmusson, Gult är fult & blått är flått: Om färgernas psykologi)

8 *Mönster & form*

Eftersom tapeter också oftast består av mönster och former så är komposition och balans i en bild a och o. Ett mönster kan byggas upp helt fritt eller bygga på symmetri.

8.1 *Symmetri*

I mönster och former finns även symmetrin. Och när man tänker på symmetri så finns också asymmetri. Det är ett ämne som är intressant för såväl konstnärer som matematiker. Det förekommer inte bara här, utan symmetri och asymmetri hittar man överallt, den finns inte någonsans där symmetri eller asymmetri inte skulle finnas. Men vad är riktigt symmetri? Kort sagt kan man säga att det är ett ämne som kretsar kring motsägelser. Om man tänker på symmetri så tänker man även på asymmetri. Dess regler består av någon form av kategorisering, klassificering och observationer av regelbundenhet. Symmetri som mönster är så gott som självupprepning och varierar inte. Det krävs tre upprepningar av likadana föremål för att bilda en början på ett mönster, om man bara har två så är det helt enkelt bara två likadana föremål placerade bredvid varandra. Ett symmetriskt mönster kan fortsätta hur långt som helst bara det håller samma mellan-

rum. Exempel på naturliga mönster likt detta är fiskfjäll och majscolvar. Exempel på funktionella symmetriska mönster som skapats av människan kan vara takplattor och tegelstenar. (Wade, 2006 s.7-9)

Symmetri kan också göra rotation och speglingar, detta ser man i bland annat spelkort och svastikor. När man gör en rotationssymmetri så behöver man en mittpunkt som eller en linje där de med jämna mellanrum placeras. I spegelsymmetri så har man en spegellinje i var föremålet speglas och blir motsatt. Dessa två symmetrier kan också kombineras med varandra, då blir namnet dihedral (tvåsidig) symmetri. (Wade, 2006 s.10-11)

8.2 *Komposition & former*

Komposition och mönster i en bild kan listas till många olika kategorier. Former kan ha en så kallad "klar" form men också ha en "oklar" form. Vid en klar form så ser man konturen och formen lätt, medan i en oklar form är själva ytterlinjen svår att definiera. Även den "formlösa" formen finns d.v.s. en form som inte har någon egentlig form.

T.ex. potatismos. ”ordnad” och ”oordnad” form är också två uttryck som beskriver gruppering av objekt vilket ger ett ordnat intryck. Till skillnad från en oordnad form som kan jämföras med att man kastar ut ett par stenar på marken. Dessa olika former kan också kombineras med varandra, t.ex. att potatismoset kan vara en oordnad form men även formlös. (Ahnlund, 1977 s.14)

Samma som symmetri infinner sig i former så kan en form ha regelbunden rytm. Man kan säga att symmetriska mönster har en lugn rytm på det viset att de upprepar samma form med lika stora mellanrum för varje gång. Motsatsen till detta blir många olika figurer som inte följer varandra, utan kan istället vara utspridda med ojämna mellanrum och därför också få en ojämn rytm.

(Ahnlund, 1977 s.16)

Genom att komponera former på olika sätt i en bild kan man skapa så kallad rörelse. Samma sak som med olika figurer som inte följer varandra så skapar en bild där olika föremål är utspridda på en yta, orolighet och en osäker rörelse. Till skillnad från en symmetrisk form som ofta ger intryck av en säker och stadig rörelse. Medan en form som är lodrät uppfattas ge en strävande rörelse.

(Ahnlund, 1977 s.20-22)

Gruppering sker inom det mesta, i allt från stilleben till möblering. Men även när man ritar eller gör mönster kan man gruppera olika former och objekt. Här är det också symmetrisk och asymmetrisk gruppering som gäller. Fastän man har en asymmetrisk grupp kan man ändå göra den jämn. Detta genom att balansera bilden. Asymmetriska grupper kan också göras till mera obalanserade än vad de redan är, detta genom att göra bilden ”tyngre” i enda sidan, vilket kan betyda att en färgstark boll placeras i ena sidan och två ljusa bollar i den andra. Detta gör att oavsett om de ljusa bollarna är två så kommer den färgstarka bollen att göra att bilden tippar åt det hållet där den befinner sig. Den symmetriska gruppen uppstår som sagt när alla former i bilden är lika uppdelade. (Ahnlund, 1977 s.22)

Man kan också säga att den färgstarka bollen dominerar bilden i och med att den är det föremål som fångar ögat och ”står ut” mest från bilden. Om man vill att den så kallade tyngdpunkten ska vara jämnt fördelad utan risk för att ”tippa över” så är ett exempel på detta en hel mönstrad yta t.ex. ett tygstycke. Bilden får då ett lugnt uttryck.

(Ahnlund, 1977 s.24-26)

Färg och form på väggen

Olika faktorer spelar in när man tapetserar ett rum exempelvis färger, former och ljus runtomkring. Tapeten förstärks när den kommer upp på väggen och storleken på mönstren kan få en annan upplevelse. Stora mönster kan bli dominerande medan små mönster kan "försvinna" och se mera ut som en enfärgad vägg, färgerna blir också starkare. Om man har en mindre yta så påverkas färgen på tapeten mera utav omgivningen. Det kan vara väldigt knepigt att få färgerna att gå ihop och matcha närliggande rum. Färger som t.ex. grått kan ha olika nyanser av rött, gult eller blått i sig. På det viset kan en grå färg upplevas som kall eller varm. Gult är också en färg som kan vara svår i inredning, den kan ge en uppfattning av att lister t.ex. i en vit nyans blir mera grå nyanserad.

Här är just det viktigt med hur färger påverkar människan. Det sägs att mönster och färgen röd har en aktiv effekt på människan. Vita toner upplevs också som kallare än färgglada färger, oberoende av vilken ton färgerna har. Grönt är igen lugnande, men också blått har en lugnande effekt, t.ex. att ha väggarna i sovrummet i en blå ton ska ha en svalkande effekt som får en att sova bättre. Också hur stark en färgton är påverkar mycket. Fastän man har

en "lugn" färg som grön så kan den också mista sin förmåga att lugna om den är i en stark kulör. Men starka färger kan också upplevas som uppfriskande, mende kan vid någon punkt bli stressande om det är för mycket av starka färger på en gång. Alla dessa aspekter måste man ta i beaktande när det kommer till inredning. (Boråstapeter.se)

9.1 Forskningsmetod

Jag valde att använda mig utav en kvalitativ intervju för att få mera intima svar och en möjlighet att ställa följdfrågor till de svar som jag fick. Det har varit intressant att utföra undersökningen. Likaså har svaren har varit intressanta, och man har kunnat se likheter i många svar. För att hitta frågorna se bilagor.

9.2 kvalitativ intervju

5 människor i olika åldrar med olika yrken blev intervjuade. Det var mycket intressant och gav mig en ny syn på intervjuer och undersökningar. Även fastän de deltagande hade olika svar så kunde man ändå se hur svaren liknade varandra innehålls-

mässigt. Av de personer som jag intervjuade så var det fyra av fem som hade någon typ av blått som favoritfärg, ofta mörkblått. Även grönt förekom. Motiveringar varför just dessa färger var en favorit var mycket relaterat till naturen. Blått kopplades ihop med natthimmel, hav och sjö. Grönt till skog, natur och nyutslagna blad på träd. När det frågades om vilka färger de kopplar till ostabil sinnesstämning så var rött mest nämnt. Också kombinationen av rött med svart, starka färger som nyanser i neon, orange samt lila var färger som nämnades. Av färgerna blått, grönt och violett så föredrog alla intervjuade att vila blicken på en blå färg. Den blåa färgen kändes lugn och avslappnande, samtidigt rensade den huvudet och gav trygghet. Grönt nämnades också, igen drogs det paralleller till natur och skog. Grönt ansågs också som stimulerande och satte igång hjärnan. Violett fick inga större tilldragelser. Stress kopplades ihop med olika nyanser av rött i fyra av fem fall. Det femte svaret var en blandning utav skrikiga färger i b.l.a. grönt, rosa och turkos. Även chockrosa och illgrön nämnades.

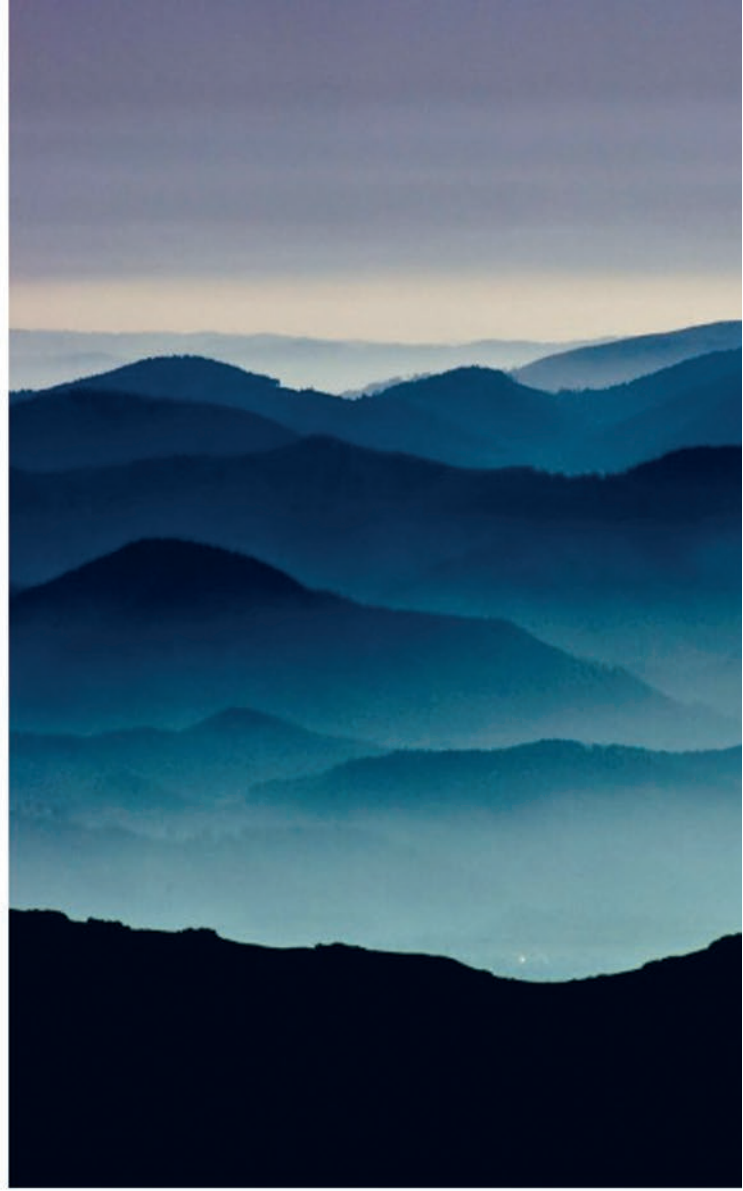
Många gav uppmärksamhet till färger som fanns runt omkring. I såväl kontraster som saker i naturen (när den första snön kommer, det börjar grönska under våren o.s.v.) som till

materiella ting som inredning och kläder. Mörka färger ger tillförlit, och gärna mörkblått. Även grönt nämnades som en tillförlitlig färg.

När frågan om vilka färger som gör var och en nervösa så var rött och lila i topp. Men också neonfärger eller skrikiga färger uppgavs.

Eftersom rött kan väcka ganska starka känslor, så ville jag veta vilken relation de som jag intervjuade hade till just den färgen. Här blev det lite olika svar, men gemensamma åsikter och uppfattningar fanns ändå. Några svarade Julen och kärlek. Men också blod, stress och varning för faror.

I det dagliga livet ser man färger överallt runt omkring sig. Men tänker man på hur de påverkar en? De flesta svarade att de på något vis uppmärksammar färgerna runt omkring dem. Det kunde vara i allt från kläder och inredning till naturen. Svar som att de kanske uppmärksammade färger mera förr kom också upp. Man kunde se sammanband bland många svar av de frågor som ställdes (se bilaga) Som redan annat var blått en var favoritfärgerna och tätt därpå kom grönt.

10

Moodboard

Till moodboarden har jag valt bilder av natur och även två bilder av konst och design för att visa lite vad jag vill utgå ifrån och lite vad jag strävar till och inspireras av.

Första bilden, längst upp till vänster, är en tät skog. Gröna träd med ett lugn över sig. Att stå i en skog och bara lyssna över hur tyst en skog kan vara och känna den friska luften är terapi i sig. Bilden upp i högra hörnet har någonting nästan magiskt över sig. Dimma, kombinerat med ljuset och bergstoppar. Den ger ett stämningsfullt och lugnt intryck. Färgskalan i bilden är också en färgskala som skulle kunna tänkas användas i kollektionen. Bilden där en tapet ur Sandberg wallpapers kollektion "Carl" visas är ett exempel på hur naturen har inspirerat när det kommer till att göra tapeter. Endast färgskiftningar och inga mönster. Den ger ett lugn och man kan verkligen se att den inspirerats av en vintermorgon i Ulricehamn när solen gått upp. Nästa bild föreställer en skogsväg omgiven av björkar. Det tar mig tillbaka till barndom och skogspromenader. Tankarna färdas till våren och färg skiftningarna som sker i naturen. Den sista bilden är en målning av Hellen Wells som gör konstverk inspirerade av olika mönster och dekorativa motiv från

naturen. Hon säger själv att hennes målningar ofta för tankarna till den biologiska världen eller andra magiska världar. Det går inte annat än att hålla med, hennes målningar är något extra med alla former och färger som man hittar i dem.

Med den här moodboarden vill jag fånga känslan av natur och att man ska känna en trygghet i verkligheten. Men det ska också finnas rum för det lite drömska och magiska.

◀ Moodboard: Bild 1. Skog. Bild 2. Berg. Bild 3. Tapetvägg. Bild 4. Björkskog. Bild 5. Målning av Hellen Wells.

11

En serie tapeter

Efter en stund av funderande vad som skulle passa bäst som tema till själva tapeterna så var det ganska klart efter intervjuerna att naturen som tema kan ju inte bli mera bekvämt. När man tänker på naturen i sammanhang med mönster och tapeter så kanske det låter lite utslitet och rentav tråkigt. Men om man funderar lite mera så är det ett ganska optimalt tema. För vilken människa tycker inte om naturen? Vi är kodade att dras till naturen och färger som blått och grönt gör oss lugna och känner trygghet. Därför ville jag göra en egen tolkning av detta tema och på detta viset bidra till en lugnare och trivsammare miljö för patienter och människor som vistas i

terapi utrymmen och väntrum.

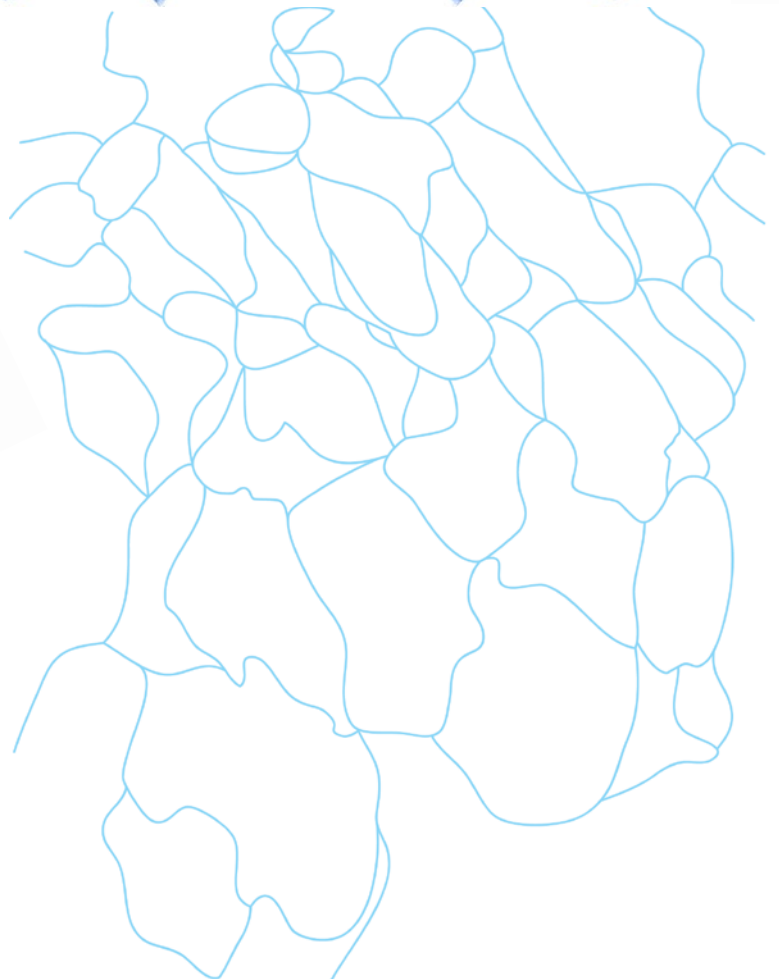
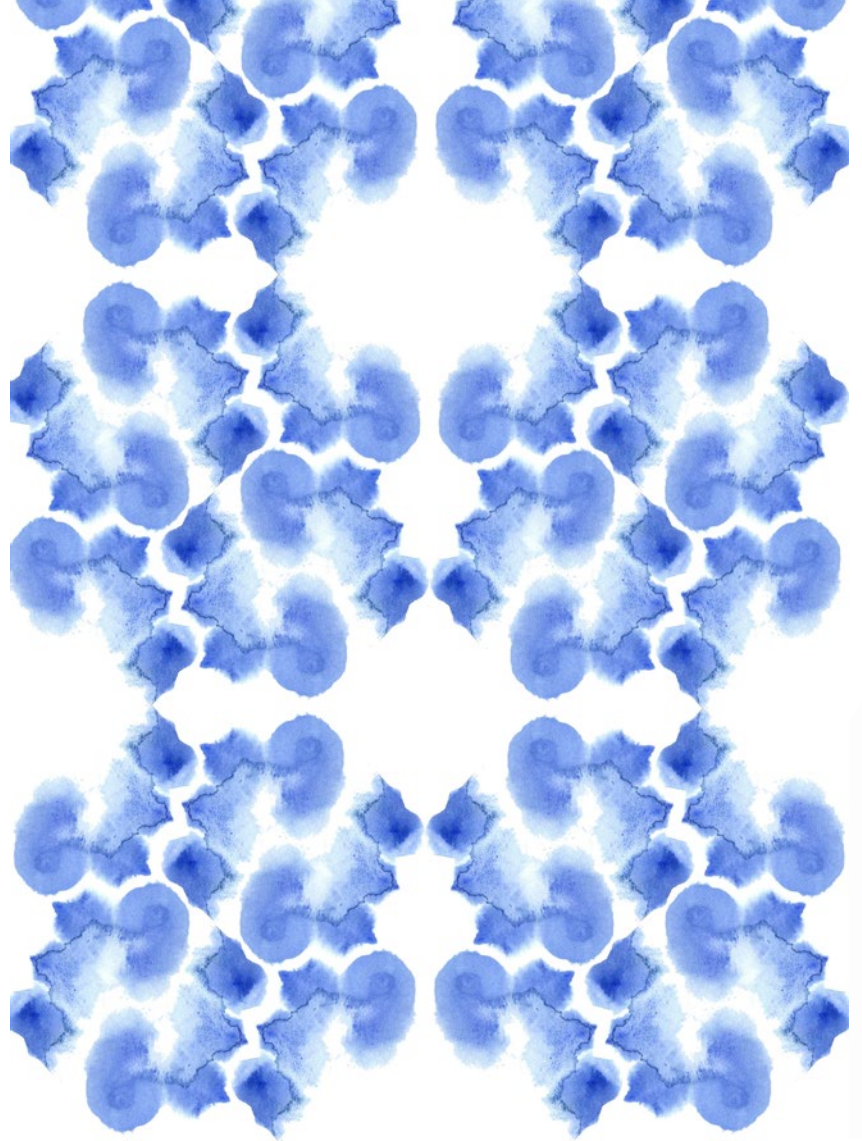
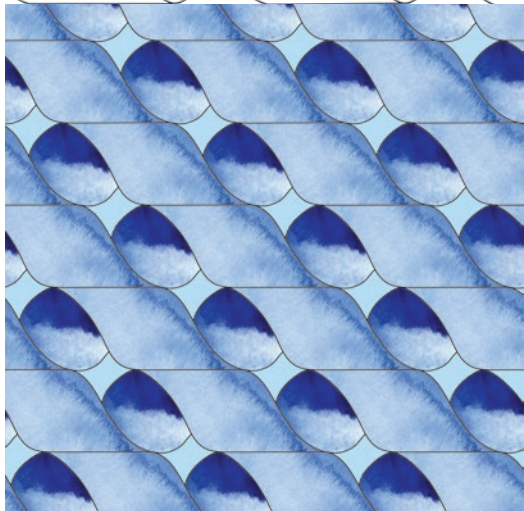
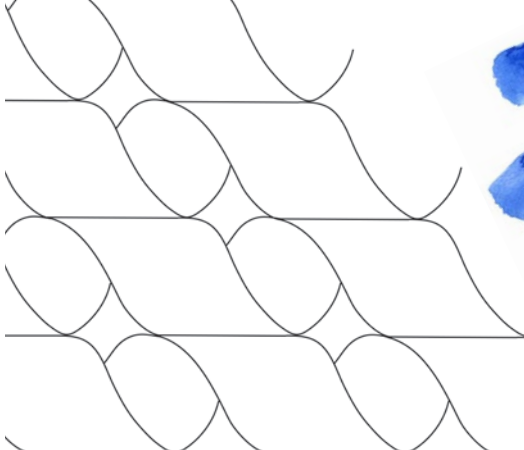
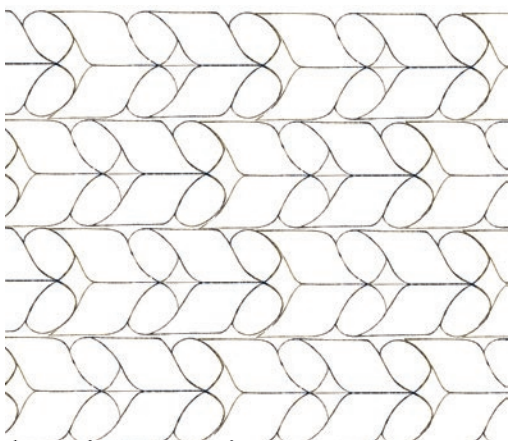
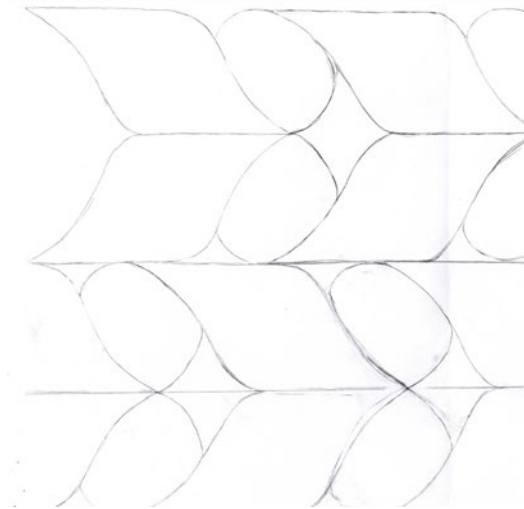
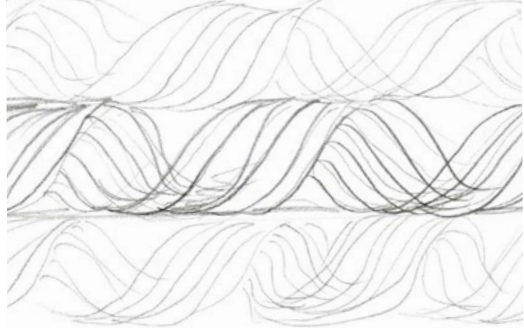
När jag hade samtalet med Ann-Sofie Silvennoinen så blev det också på klart att om tapeter ska tillämpas till andra sjukhusutrymmen så måste tapeterna vara septiska liksom resten av inredningen i ett sjukhus. Det betyder alltså att tapeterna måste gå att rengöra och torka av. Då skulle det inte gå att ha tapeterna i ett pappersmaterial som de mestadels är gjorda utav. Utan man skulle behöva ha en plastyta eller dylikt. Det påverkar ju inte mönstren men är en viktig sak att ta upp. I nuläget vet jag inte om det finns den möjligheten att trycka tapeter på ett material som är septiskt. Men eftersom det här bara är ett projekt i teorin så kommer ta-

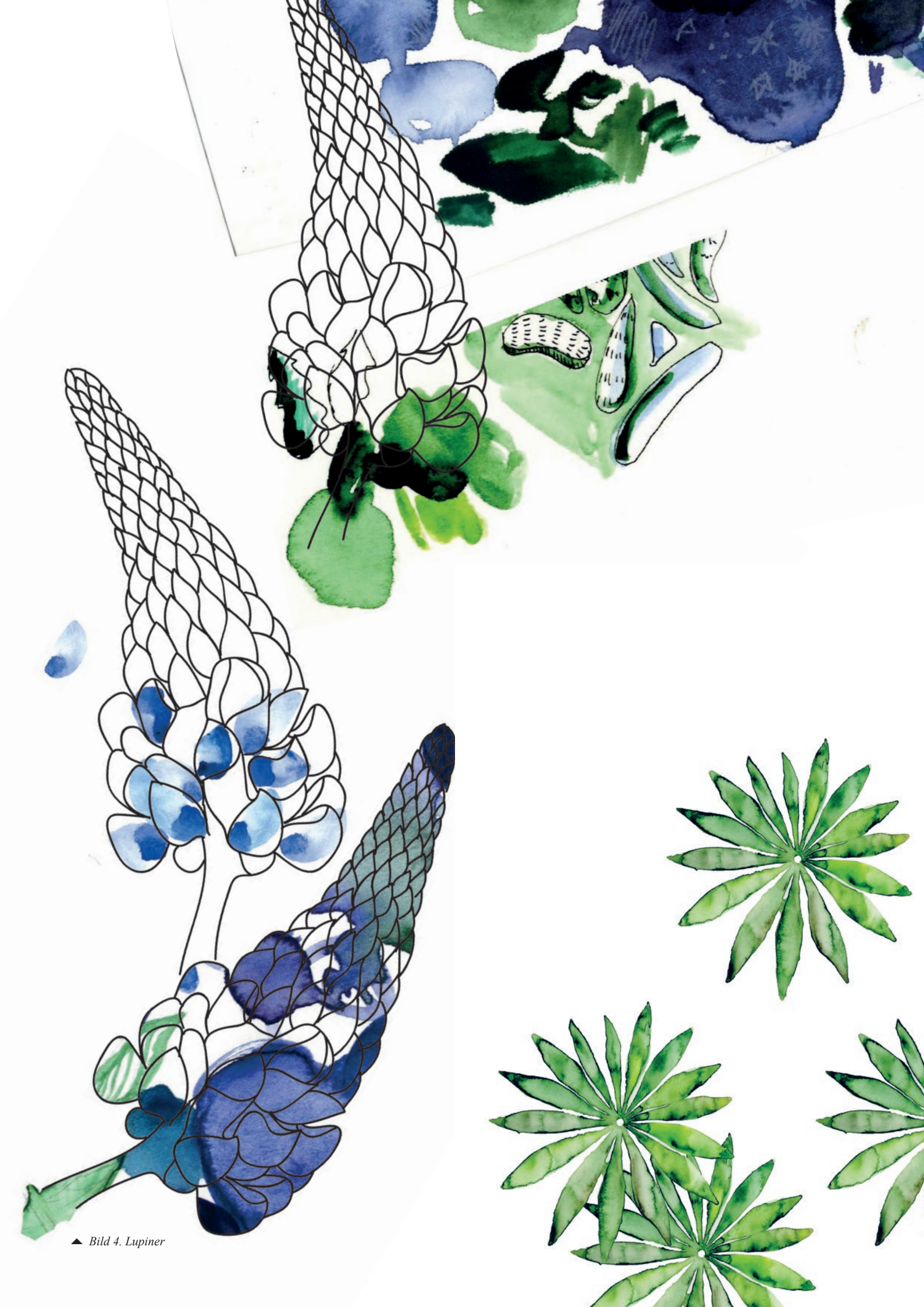
▲ Bild 2. Skissmaterial.

peterna att tryckas på ”vanligt” papper. Planeringsprocessen har varit en utmaning i sig. Jag hade inte riktigt kommit överens med mig själv hur jag vill att tapeterna ska se ut. Först hade jag en klar bild av det men med tiden ändrades den och det blev svårt att få tag på någon riktig vision av det hela. Hur som helst så hade det blivit bestämt att göra mönstren relaterade till naturen och färgerna i tapeterna likaså. Utmaningen i planeringen var när mönstren också skulle uppfylla en funktion, i det här fallet göra det tryggt och lugnt för patienter som vistas i rummen. Den första idén var att göra en tapet som kanske inte har så mycket form och mönster, för med de elementen blir det snabbt en kaotisk känsla. Efter ett tag av planerande och funderande så bestämde jag mig ändå för att göra tapeter med mönster och istället försöka hitta ett lugn med hjälp av komposition. Efter att ha experimenterat med olika tekniker så föll det till sist på att endast använda ritplatta och olika program t.ex. Adobe Illustrator för att forma de mönster som jag var ute efter. Den första tanken som slog mig var att göra ett mönster med havet som inspirationskälla. När planeringen började fanns redan ett mönster i tankarna. Jag började att skissa

och försöka få ner formen på papper. Utvecklandet av mönstret var igång och så småning efter fixande och passande så blev det ett slags löpande mönster. Nu var frågan bara hur skulle jag fortsätta? Så experimenterandet med olika färger och bakgrunder svängande och vridande påbörjades. Ingenting verkade bli bra och tillslut hade jag totalt kört fast i mitt tänkande och planerande. Jag bestämde mig för att börja på ett nytt mönster och släppa det gamla.

▲
◀ Bild 3. Mönster med inspirationskälla från havet och vågorna.

▲ Bild 4. Lupiner

13

Tapet 1

Den första tapeten har ett löpande mönster av ett grönväxtkollage. Inspirationen kom från grönväxter man har inomhus. Ofta har man grönväxter för att skapa en lugnare och mer hemtrevlig känsla i ett rum, helt enkelt ge rummet mera liv. Ett rum blir alltid gladare med grönt fastän det bara skulle vara en liten grönväxt i ett hörn någonstans. Därför ville jag på något vis försöka fånga olika typer av grönväxter på en och samma bild. Göra en oas som man inte behöver vara rädd för att man ska glömma vattna.

Det har varit det mest tidskrävande mönstret att göra av dem alla och det kanske också syns. Jag har använt mig utav olika nyanser av grönt samt lite gult i form av citronerna som lättar upp hela mönstret. Bakgrundsfärgen kanske kan uppfattas som ganska mörk men efter att gått igenom och provat olika ljusare färger så blev slutsatsen att det passade bäst ihop med en mörkare grön nyans. Mönstret är gjort från början till slut i Illustrator tillsammans med ritplatta.

▲ Bild 5. Färgpalett för tapet 1.

Bild 6. Test av olika ▶
bakgrundsfärger
för tapet 1.

◀ Bild 7. Den slutliga tapeten.

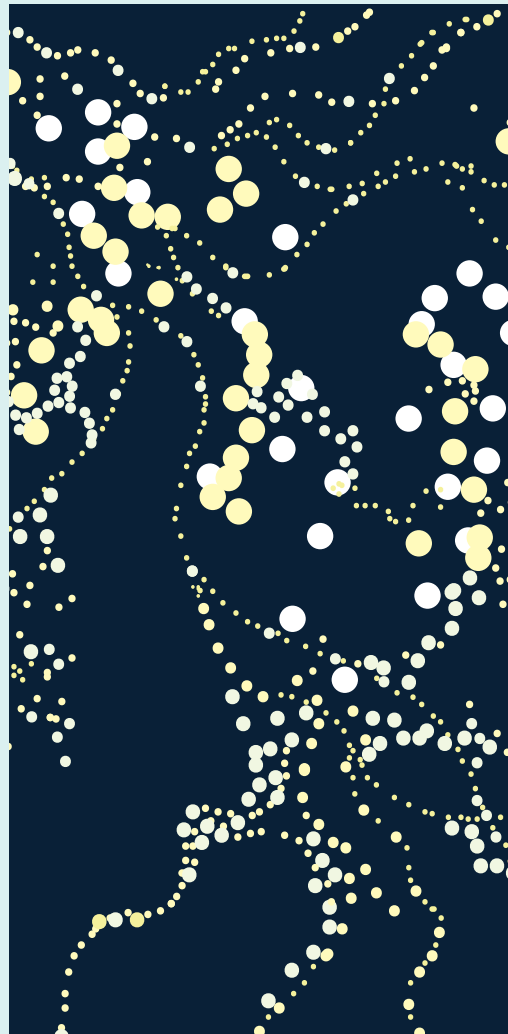
14

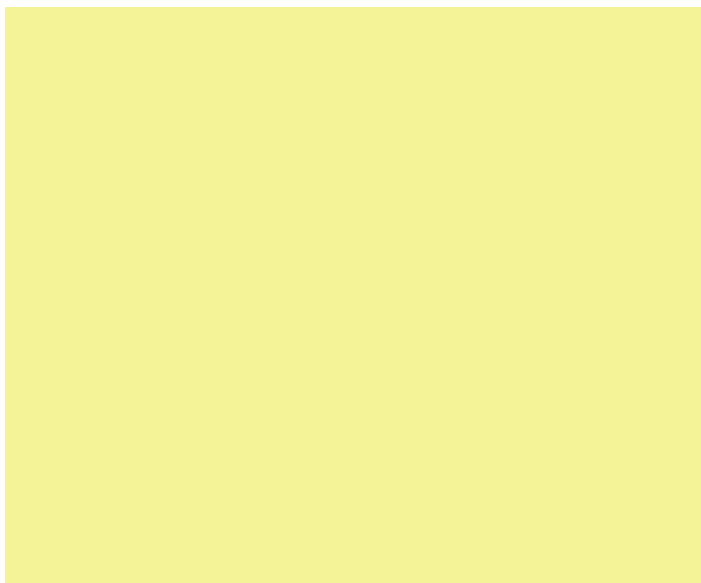
Japet 2

Jag satte mig ner framför datorn och försökte rensa bort de tankar som hade kommit upp i och med det förra mönstret och få en ny början. Nu hade jag i tankarna att jag ville göra ett mönster som skulle påminna om en natthimmel. Jag började leka runt i Illustrator med ritplatta och tänkte inte så mycket på vad jag gjorde egentligen. Utan lät bara handen och pennan gå som de ville. Snart hade jag en bild framför mig som jag inte tänkte på som ett mönster utan mera som klotter. Sparade ändå för att möjligtvis kunna använda det till något annat. Efter några dagar plockade jag fram ”klottret” igen och började fundera om jag kanske drog förhastade slutsatser när jag bara såg det som klotter. Jag började finslipa bilden och försökte göra ett löpande mönster. När det började ta form och man kunde se ett mönster så började en stjärnhimmel med utrymme för egna tolkningar och fantasier öppna upp sig. Men ändå hade jag i tanken att mönstret inte var tillräckligt bra och om det faktiskt skulle passa som tapet kom upp i mitt huvud ett flertal gånger. Efter att ha frågat andra så blev det bestämt att det här får bli tapet nummer 2.

Det som jag tycker om med dethär mönstret är nog att det är ett mönster som egentligen är helt kravlöst från min sida. Jag har inte fundrat

så mycket på vad jag har gjort utan bara låtit pennan gå. Det är fascinerande hur något så enkelt som prickar kan bilda ett mer avancerat mönster med hjälp av komposition och upprepning. Bakgrundsfärgen är ganska mörk och det för att ge just en natthimmels känsla. I slutskedet så ändrade jag den till en lite varmare nyans än vad jag först hade i och med att den ändå var så mörk.

▲ Bild 8. Färgpalett för tapet 2.

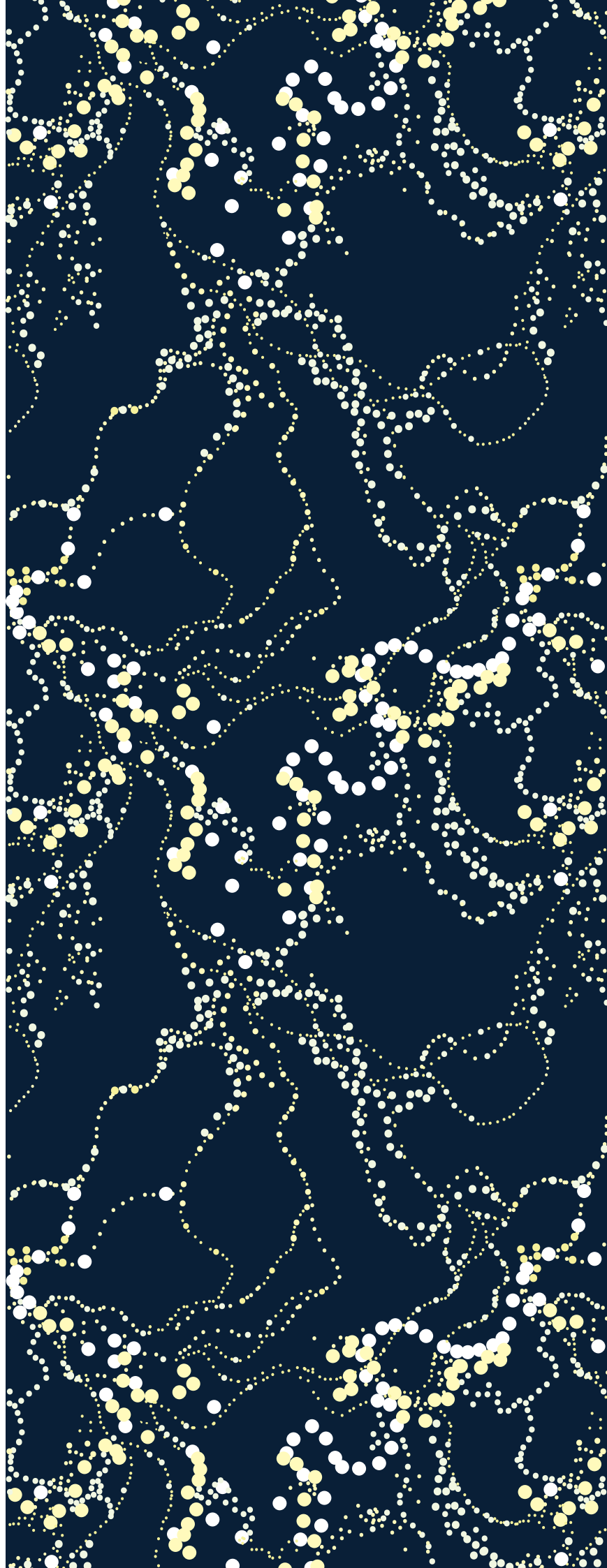
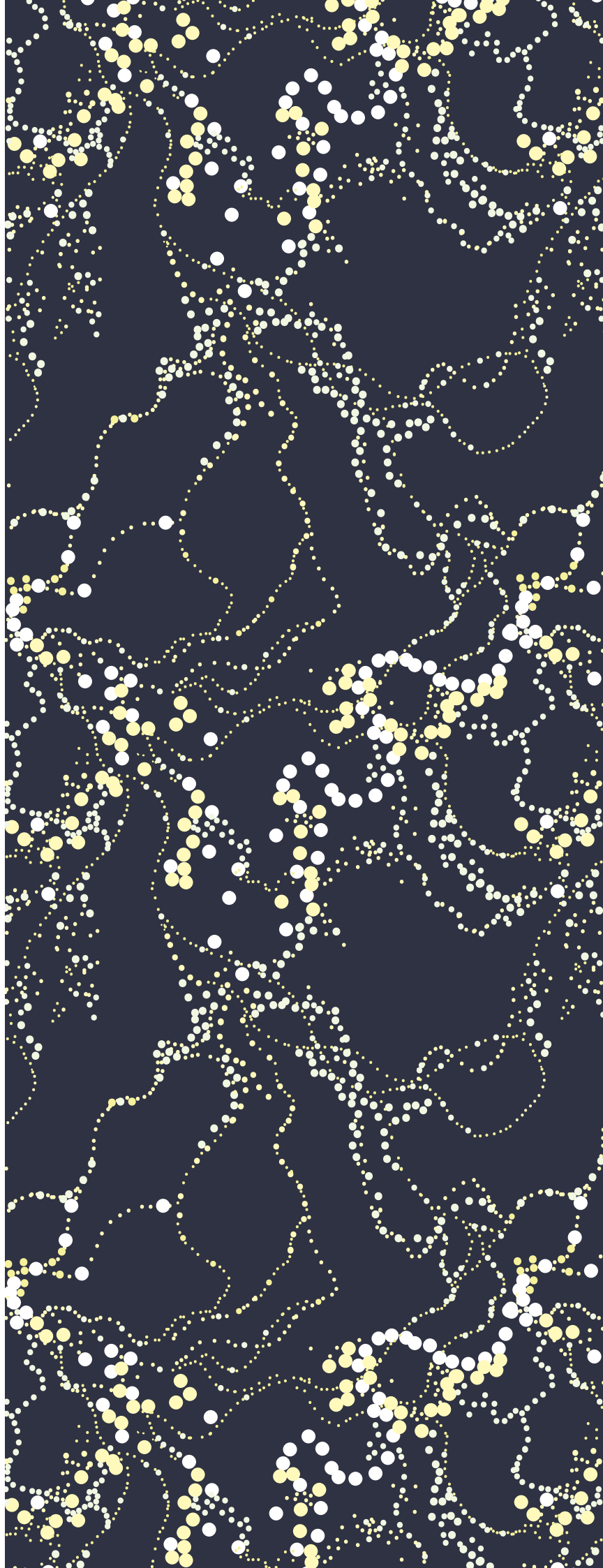

Bild 9. Test av bakgrundsfärg ▶
för tapet 2.

◀ Bild 10. Slutresultat av tapet 2.

15

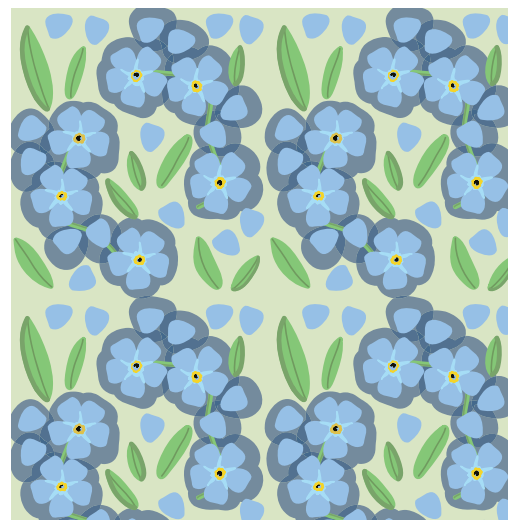
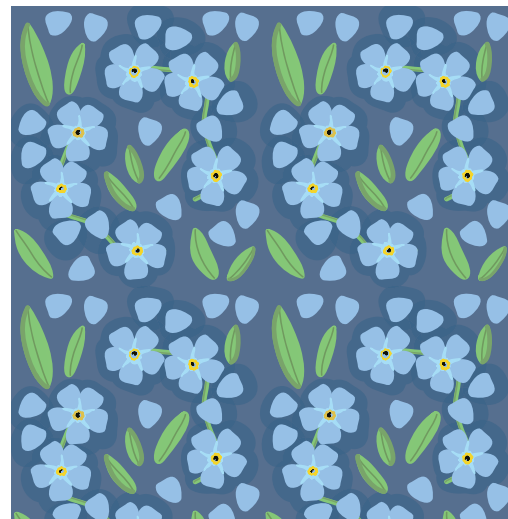
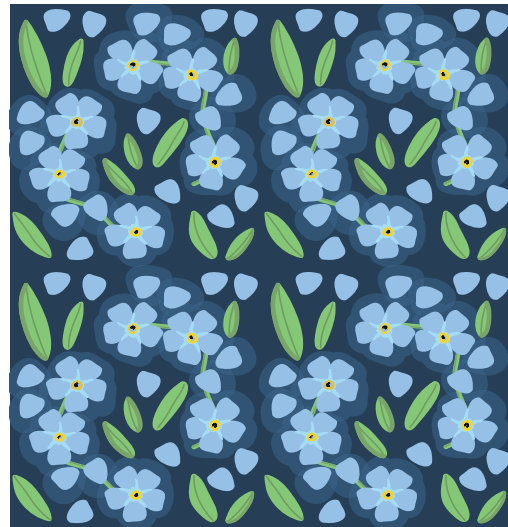
Tapet 3

Det tredje mönstret är inspirerat av blomman förgätmigej. Det är en blomma som för mig har varit känd sedan min barndom. På ett sätt symboliserar den trygghet för mig och därför valde jag att göra det som ett utav mönstren till det här projektet.

Det här mönstret gick också relativt snabbt att göra. Jag visste vad jag ville göra och jag beslöt mig för att också sänka mina krav en aning och se hur det går. Det gick bra att göra gjälva mönstret men när jag ser på slutresultatet så är den nog inte en favorit. Det får mig att tänka att ändå ha lite krav på sig själv är nyttigt för att komma någonstas. Men ändå är jag glad att jag provade på att släppa efter på kraven lite.

Att få till en passande bakgrundfärg hade jag lite problem med. Egentligen skulle jag ha velat ha en mörkare bakgrund än vad slutresultatet blev. Men eftersom de andra två tapeterna hade mörka bakgrunder så tänkte jag att det skulle vara bra med en lite lättare färg till det här mönstret.

Allting är gjort från grunden i Illustrator tillsammans med ritplatta.

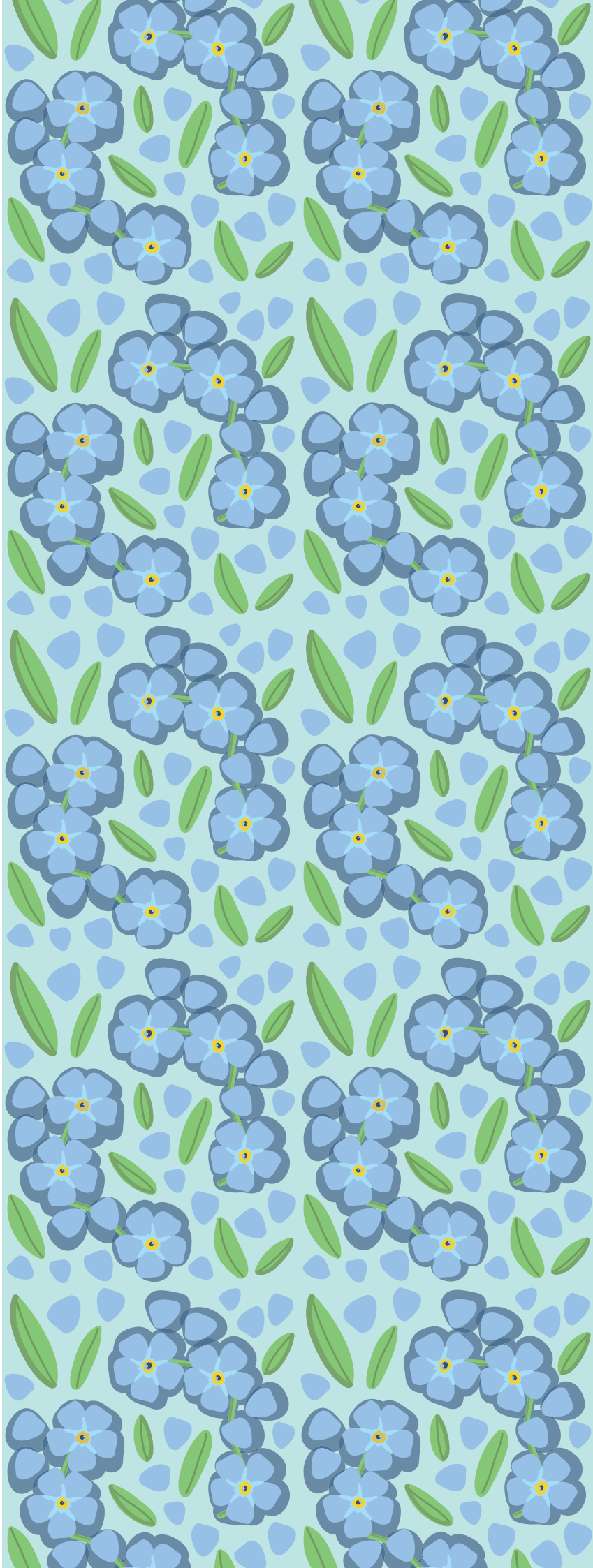

▲ Bild 11. Test av bakgrundsfärg för tapet 3.

▲ Bild 12. Färgpalett för tapet 3.

◀ Bild 13. Slutresultat av tapet 3.

16

Sammanfattning & diskussion

Projektet har gått upp och ner och jag har många gånger saknat inspiration och haft svårt att bestämma mig för hur jag riktigt velat att mönstren skulle se ut. Jag visste från början att jag gav mig in i en utmaning, men jag trodde att det skulle vara en utmaning i en annan form. Inte en utmaning i vad man gör när inspirationen inte räcker till. Kanske jag också har varit för hård mot mig själv och inte tyckt att någonting har varit bra nog. Men jag har försökt att ändå gå vidare med projektet och försökt att få det att gå framåt. Fastän det har varit svårt så har jag ändå lyckats ta fram tre olika mönster. Vissa har varit lättare att göra och andra har krävt lite mera tid.

Jag har jobbat med naturen som tema och därför har jag försökt hålla färgerna lugna och använt mig av mestadels blått och grönt. Även lite gult som piggar upp här och där. Har då de mål som jag hade blivit uppfyllda? Tapeterna skulle jag ha kunnat jobba på och utveckla hur länge som helst. Men om jag ska bedöma enligt hur de ser ut i nuläget så tycker jag ändå att jag kan vara helt nöjd med dem. Om man tittar på hur bra de skulle passa till väntrum och terapirum så visst skulle man kunna använda sig utav dem där, beroende

på inredaren. Men tapeterna är inte kanske på det viset speciella när det kommer till mönstren, de kanske kan ses som vilka tapeter som helst men för mig var det iallafall de första jag har gjort. Därför kommer de nog alltid vara speciella för mig.

I det här projektet så var vård- och terapiutrymmen målgruppen för mitt arbete. Kanske jag tog på mig lite väl mycket i och med att jag också forskade i färg. Men då kändes det helt rätt att ta med alla områden så som färgforskning, sjukvården och att rent praktiskt göra tapeter. Nu i efterhand så kanske det skulle ha kunnat göras enklare genom att bara fokusera på endera forskande i färg eller sjukvård och terapi. Kanske skulle jag ha fått ett mera fokuserat arbete, men nu vet jag i framtiden och jag har än en gång blivit en erfarenhet rikare. Trots allt så var det mina första riktiga mönster. Och kanske de skulle ha passat bättre som tygtryck och inredningsdetaljer snarare än hela väggar men det kanske också är en smaksak. Jag tycker att jag ändå försökte mitt bästa under det här projektet och jag har fått upp ögonen för att göra mera mönster.

17

Källor

Internethällor

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/l%C3%A4rgperception>
(hämtat 7.12.2015)

<http://tobiasrasmusson.se/gult-a-fult-a-blatt-a-flott-om-fargernas-psykologi/>
(hämtat 28.1.2016)

<http://www.borastapeter.se/sv/fakta/vara-designers/farg-monster/> (hämtat 18.02.2016)

Litteratur

Ahnlund, G. 1977. Form och komposition.(2 uppl.) Borås: Centraltryckeriet AB

Bergström, B. 2007. Att välja färg. Forskningsområdet Formas.

Ryberg, K. 1999. Färger i vardagsliv och terapi.(2 uppl.) Västerås: Ica bokförlag.

Wade, D. 2006. Symmetri-ordningens princip. Stockholm: Schibsted förlagen.

Bilder

S. 6, Bild 1. En blå himmel och ett blått hav upplevs ofta som avslappnande. Egen bild

S. 18, Bild 2. Skissmaterial. Egen bild.

S. 20, Bild 3. Mönster med inspirationskälla från havet och vågorna. Egna illustrationer och skisser.

S. 21, Bild 4. Lupiner. Egna illustrationer och skisser.

S. 23, Bild 5. Färgpalett för tapet 1. Egen illustration.

S. 24, Bild 6. Test av olika bakgrundsfärger för tapet 1. Egna illustrationer

S. 25, Bild 7. Den slutliga tapeten. Egen illustration.

S. 27, Bild 8. Färgpalett för tapet 2. Egen illustration.

S. 28, Bild 9. Test av bakgrundsfärg för tapet 2. Egen illustration.

S. 29, Bild 10. Slutresultat av tapet 2. Egen illustration.

S.30, Bild 11. Test av bakgrundsfärg för tapet 3. Egen illustration.

S. 31, Bild 12. Färgpalett för tapet 3. Egen illustration.

S, 32, Bild 13. Slutresultat av tapet 3. Egen illustration.

Moodboard

Bild 1: <https://www.flickr.com/photos/23831506@N07/6137160860/in/faves--vintagefairytale/> (hämtat 17.02.2016)

Bild 2: <http://blog.amieteclothing.com/post/26036688572> (hämtat 18.2.2016)

Bild 3: <http://sandbergwallpaper.com/wallpapers/skymning-pink/> (hämtat 17.02.2016)

Bild 4: <http://ohpioneer.com/page/2> (hämtat 17.02.2016)

Bild 5: <http://www.helenwellsartist.co.uk/gallery/> (hämtat 16.02.2016)

Alla Illustrationer, skisser och målningar gjorda av Annelie Sundfors

Bilagor

Intervju frågor

Vad betyder färg för dig?

Vilken är din favoritfärg?

Vilken eller vilka färger kopplar du till ostabil sinnesstämning?

Vilken färg föredrar du att vila blicken på: Blått, grönt eller violett?

Om stress vore en färg, vilken färg skulle den ha?

Uppmärksammar du ofta färger runtomkring dig?

I vilken färg känner du tillförlit?

Vilken färg gör dig nervös?

Vilken relation har du till färgen röd?

Har du någonsin funderat över hur färger påverkar i det dagliga livet?

